

KERTINĖ PARAŠTĖ

Tebecenzūrojama...

Pastaruoju metu Lietuvoje vyksta įdomios ir atviros diskusijos dėl istorinio romano. Rašytojai, literatūros kritikai ir istorikai siūlo pervertinti tautos praeities vaizdavimą, atsakyti kai kurių klaidingų interpretacijų, visur neįžiūrėti vadinamojo nacionalizmo apraiškų. Atrodo, kad pervertinimo procesas vyksta tolyn, nors LKP CK pirmasis sekretorius Griškevičius jau kelis kartus atvirai išreiškė savo nepasitenkinimą praeities trūkumų iškelimu, jo nuomone, perdėtu susidomėjimu praeitimi, nihilistiniu požiūriu į pastarojo dešimtmečio kultūros laimėjimus. Šių metų balandžio 17 d. Rašytojų draugijos plenumas svarstė literatūrinio palikimo klausimą. Dalyvavę rašytojai ragino spausdinti Pietaro Algimantą, Lindės-Dobilo raštus, Kojalavičiaus istoriją ir kitus svarbius veikalus. Be to, jie kritikavo išgalėjusią praktiką, išcenzūruoti ideologiškai nepriimtinas tekstų vietas. Antai kritikas Vytautas Galinis pareiškė, kad jei kūrinys leidžiamas, „tai išleiskime toki, koks buvo“. Rašytojas Mykolas Sluckis apgailestavo, kad net tokių tarybinės literatūros šulų, kaip Petro Cvirkos, raštai „kupiūrojami“. Lietuvių kalbos ir literatūros instituto direktorius Jonas Lankutis pripažino, kad „mes mažai publikuojame sudėtingesnių tekstų, neišiverčiame be kupiūrų ir kitų kosmetinių procedūrų“. Justinas Marcinkevičius piktinosi dėl Mairomio cenzūravimo, kad „regim iškreiptą jo vaizdą, ištiesintą ir apvalytą jo kelią“.

Neseniai Vagos leidykla išleido 1981 metais mirusio poeto Juozo Kėkšto rinktinę *Dega vėjai*, kurioje išspausdinti eilėraščiai, vertimai, straipsniai ir laiška. Knyga pasirašyta spaudai pernai lapkričio 14 d., tai yra, kai atvirumo kampanija jau buvo įsisiūbavusi. Savo įvadė literatūros kritikas Vytautas Kubilius tiksliai apibūdina Juozo Kėkštą kaip tragiško likimo poetą, kurį istorijos perversmai svaide iš vieno kontinento į kitą. Sunkus buvo Juozo Kėkšto gyvenimas. Gimęs 1916 m. neturtingoje šeimoje, Kėkštas augo Vilniuje, stoji į komjaunimą, už priešvalstybinę veiklą tris kartus kalejo. Kai Lietuva perėmė Vilniaus krašto valdymą 1939 metais, Kėkštas pasitraukė į Gudiją, tačiau sovietų valdžia jį neteisėtai suėmė ir nuteisė aštuoneriems metams miško darbu. Prasidėjus Vokietijos ir Sovietų Sąjungos karui, Kėkštas, amnestuotas kaip buvusios Lenkijos pilietis, stoji į lenkų generolo Anderso armiją, kovojo su vokiečiais Italijoje, buvo du kartus sužeistas. Pokario metais gyveno Argentinoje, dalyvavo išeivijos kultūros gyvenime, tačiau 1957 metais po kraujo išsiliejimo į smegenis jis buvo iš dalies paraližuotas. Grįžęs į Lenkiją, Kėkštas mėgino tarpininkauti tarp

tarybinių ir išeivijos rašytojų, visą laiką pabrėždamas, kad lietuvių literatūra viena. Juozas Kėkštas praleido nemaža laiko nelaisvėje už savo įsitikinimus, bet net po mirties jo mintys negerbiamos ir partijos cenzoriai jaučia reikalą jas atitinkamai „paredaguoti“. Antai naujai išleistoje rinktinėje Kėkšto atsakymai į išeivijos žurnalo *Literatūros lankai* klausimus, redaktorių žodžiais, spausdinami kupiūruoti, „praleidžiami kurie ne kurie tarybinės tikrovės vertinimai, kuriuose esama anuo metu J. Kėkšto neįveiktų antitarybinių išvedžiojimų“. Atsakydamas į klausimą, kokius neigiamus reiškinius jis pastebi dabartiniame mūsų literatūros gyvenime, Kėkštas atvirai pareiškė, kad tauta liko krašte, kad išeivijoje gyvena tik sauja rašytojų, kad net tada, 1958 metais, krašte vyko didelė kūryba ir kova už tautos gyvybę ir jos kultūrą, griežtai smerkė kai kurių išeivijos rašytojų pretenzijas, nurodė jų kūrybos trūkumus. Taigi Kėkšto mintys apie krašto svarbą ir tarybinių rašytojų kūrybos laimėjimus buvo per daug patrauklios, kad cenzoriai uždraustų išspausdinti visą straipsnį, tad pasitenkino atitinkamu apipavidalinimu. Galime pasiteirauti, kas užkliuvo cenzoriams šiame atvirumo tarpsnyje? Nurodysime keletą pavyzdžių. Antai Kėkštas pažymi, kad ir išeivijoje, ir Lietuvoje, nors ir skirtingomis sąlygomis, puoselėjamas lietuviškas žodis; bet, cituojame išcenzūruotą atsakymo (Nukelta į 2 psl.)

Viktoro Falkenhahno įnašas į lituanistiką

ALFONSAS TYRUOLIS

Šių metų balandžio 16 d. Rytų Berlyne mirė vokiečių kalbininkas, baltistas ir polonistas Viktoras Falkenhahnas (Viktor Falkenhahn). Kaip Lietuvos kalbinių ir literatūrinių bei kultūrinių ryšių tyrinėtojas jis yra nemažai pasitarnavęs ir lituanistikai. Gimė 1903 m. vasario 11 d. Katenhofe, Šėcino vaivadijoje, Lenkijoje. Baigęs Tilžės gimnaziją, Karaliaučiaus universitete studijavo indologiją, slavistiką ir baltistiką. Tame universitete, dar tebestudijuodamas, ėjo lietuvių kalbos lektoriaus pareigas (iki 1944 m.). Jis yra padėjęs Vydūniui išleisti *Lietuvių kalbos vadovą* antrąją laidą (1931 m.). Vasaromis dirbdavo namų mokytoju darba Giruliuose, Klaipėdos krašte. 1939 m. už disertaciją apie XVI a. Mažosios Lietuvos rašytoją Joną Bretkūną (Bretke) gavo daktaro laipsnį. Vėliau, po karo, yra buvęs prof. E. Fraenkelio asistentu Hamburgo universitete, o nuo 1948 m. dėstė polonistiką Humboldto universitete, Berlyne. 1959 metais pakeltas į profesorius. Parašė vienas ar su kitais keletą lenkų kalbos vadovėlių. 1963 m. išleido studiją *Zu den Anfaengen der Baltistik. Zur Geschichte der Slavistik* (Prie baltistikos pradžių. Prie slavistikos istorijos). Apie lietuvių literatūrą rašė leidinyje *Lexikon der Weltliteratur* (1963).

Svarbiausias Falkenhahno veikalas lituanistikai yra jo 1939 m. parašyta ir 1941 m. Berlyne išleista disertacija „Der Uebersetzer der litauischen Bibel Johannes Bretke und seine Helfer“ (Lietuviško Šventraščio vertėjas Jonas Bretkūnas ir jo padėjėjai). Remdamasis archyviniais šaltiniais (jį nemažą sąrašą duoda Vaclovas Biržiška savo *Aleksandryne*, Chicago, 1960, t. 1, p. 168-172), Viktoras

Falkenhahnas gana plačiai nušvietė Jono Bretkūno gyvenimą ir darbus. Iš tų Bretkūno darbų svarbiausi yra 1589 m. išspausdintas giesmynas *Giesmės duchaunos*, tais pačiais metais parengtas (išspausdintas 1591 m.) pamokslų rinkinys *Postilė* ir likęs rankraščiu Šventraščio (Biblijos) pilnas vertimas į lietuvių kalbą (to vertimo originalas dabar yra Goettingeno universiteto bibliotekoje).

Viktoras Falkenhahnas yra bandęs nustatyti Bretkūno tautybę, kilmę ir kita, tačiau dar nemaža dalykų lieka galutinai neišaiškintu. Kai kurie vokiečių kalbininkai kaip E. Hermannas, F. Spechtas, iš dalies G. Gerullis ir kiti ar istorikai kaip K. Forstreiteris tarė Bretkūną esant vokiečių kilmės. Lietuvių kilmės jį laikė A. Bruožis, V. Biržiška ir kiti. Falkenhahnas įrodė, kad Bretkūno motina buvo prūsė (Warnin, liet. Varnaitė), o tėvas Bretke ar Pratkke, kaip ir pavardė rodo, galėjo būti kilęs iš suvokiejetusių prūsų. Kalbininko E. Spechto nuomone buvo pareikštas, kad Bretkūnas galėjęs būti vokiečių kilmės jau vien dėl to, kad Šventraščio vertime jis daug kur viršum lietuviško žodžio įrašęs vokišką, vargiai turi tvirtesnę pagrindą: verčiant toki veikalą į lietuvių kalbą pirmą kartą ir neturint nei žodynų, nei pavyzdžių tam reikalui, atitikmenų iškojimas visiškai suprantamas. Čia dar pažymėtina, kad po lietuviškais raštais Bretkūnas tapavardė ir pasirašydavo, o po lotyniškais Bretkūnus ar Bretchius, vokiškuose raštuose vadinamas Bretke. Lietuvių ir vokiečių kalbos lygiagrečiai bus išmokęs dar iš mažens, o pagal motiną mokėjęs ir prūsų kalbą. Susikalbėdavęs ir kūrėsiškai. Studijuodamas Karaliaučiuje ir Wittenberge buvo išmokęs hebrajų, graikų ir lotynų kalbas, kurios praverė verčiant Šventraštį į lietuvių kalbą. Paskirtas evangelikų kunigu į Labgavą, o vėliau į Karaliaučius, pamokslus ten sakė lietuvių kalba. Lietuvių Karaliaučiuje tais laikais buvo nemaža, tik vėliau jų skaičius sumažino išgalėjusi maro epidemija, kurios auką tapo ir pats Bretkūnas (1602 m.). Tiklesnė Bretkūno gimimo data, išskyrus metus (1536), nėra žinoma.

Fragmentais yra išlikęs dar vienas Jono Bretkūno vokiečių kalba parašytas veikalas. Tai *Chronicon des Landes „Preussen“* (Prūsų žemės kronika). Iš liaudies papročių ir buitės aprašymų pajuntamas donelaitiškas gimtojo krašto branginimas, savo tautiečių vertinimas, lyginant juos su svetimšaliais. (Vertimo ištraukas žr. Jonas Bretkūnas, *Rinktiniai raštai*, Vilnius, 1983).

Tačiau svarbiausią darbą Jonas Bretkūnas nuderbo lietuvių kalba parašytais veikalais. Religiniais raštais prasideda ne vienos tautos literatūra. Tuo pačiu formuojama ir literatūrinė kalba. Tad ir Bretkūnas yra kad ir netiesioginis lietuvių prozinės kalbos

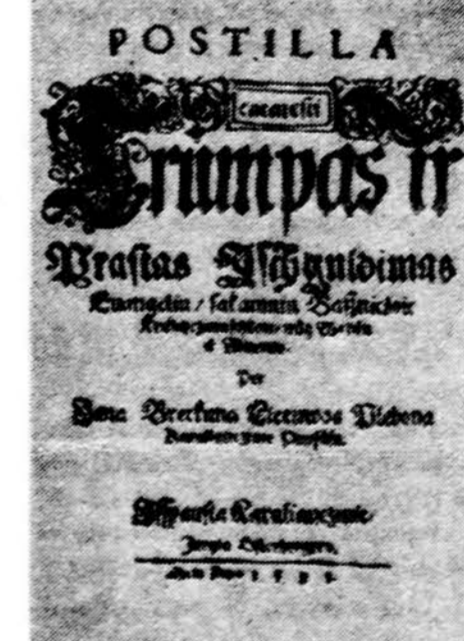

Archyvinė nuotrauka – Vydūnas ir Viktoras Falkenhahnas studijų metais.

svarbi jo minėta 1591 m. Karaliaučiuje išleista *Postilė*, kaip lygiai ir Mikalojaus Daukšos 1599 m. Vilniuje išspausdinta *Postilė*.

Iš lingvistinių Viktoro Falkenhahno darbų mums reikšmingesnis jo studijinis straipsnis apie veiksmazodinių derinių reikšmę lietuvių-lenkų kalbų ryšio problemai (išspausdintas žurnale *Zeitschrift fuer Slavistik*, 1963, Nr. 6). Šiai problemai atsirasti ir jai spręsti akstino davė Henriko Beckerio čekų-vokiečių-vengrų kalbų ryšio tyrinėjimas, išdeštytas jo knygoje *Zwei Sprachanschuesse* (1948). Del to ir baltistai, ir slavistai galys kilti klausimas, ar Rytų Europoje, būtent Pabaltijy ir jo aplinkoje, nesą panašių ryšių, pvz., lietuvių-lenkų kalbų srity, kokių yra vokiečių-estų-latvių kalbose. Kalavijuočių ordinas turėjo nemaža įtakos estų ir latvių kalboms, jas bemaž germanizavo, nors ir ne taip visiškai, kaip kad pasielgė kryžiuočių ordinas su prūsais, juos galutinai germanizuodamas. Tokios kalbų įtakos galima laukti, mažesniems tautoms esant didesniųjų apsuptoms. Bet lietuvių giminės sveltumų taip nebuvo paveiktos, kaip estai ir latviai (išskyrus Prūsų lietuvius). Lietuviai užėmė gudų ir ukrainiečių žemes jau XIV a., bet čia nebuvo kokio lietuvinimo, priešingai – lietuviai rašto ėmėsi iš gudų, ir čia prasidėjo gudų kalbos įtaka. Nuo Jogailos prasidėjo lietuvių tautos polonizacija, ypač bajorų tarpe. Pirmieji lietuvių rašytojai, pradėdant Mažvydų ir Daukšą, buvo gavę daugiausia lenkiška išsimokslinimą, ir tai atsispindi jų raštų ortografijoje ir žodyne. Slaviškų skolinių problema yra nagrinėję kalbininkai K. Būga,

Pr. Skardžius, A. Brueckneris ir kt. Lietuvių tautinio atgimimo metu polonizacija buvo tokio pat lygio, kaip estų ir latvių germanizacija. Net tokie lietuvių rašytojai, kaip Maironis, Kudirkas, Žemaitė, pradžioje buvę lenkų įtakoje. Kai kurie baltai ir slavai ryšiai atsekami dar prieš 700 metų, bet čia būta daugiau bendro indoeuropiečių kalbų ryšio,

Jono Bretkūno „Postilės“ (1591) titulinis puslapis.

negu kokios kaimynų įtakos. Bet XVI-XIX a. lietuvių raštijoje tiek randama gudų ir lenkiškų atitikmenų, kad esą galima kalbėti „apie gudų-lietuvių ir lietuvių-lenkų kalbų ryšį modernia prasme“. Daug to svetimo balso išslavė 1890-1900 m. prasidėjęs kalbos valymas (Jablonskis, Būga, Vydūnas). Po 1900 m. grįžta prie savų senųjų žodžių arba darytasi naujadarų. O jaunam lietuviui dabar senųjų tekstų kalba be specialių kalbos studijų sunkiai būtų suprantama. Viktoras Falkenhahnas primena, kad net XVI a. rašytojo Jono

Bretkūno raštuose rasta 95% slavų kilmės žodžių ir tik 5% vokiečių kalbos. (Apie vokiečių kalbos įtaką lietuvių kalbai plg. K. Alminauskio *Die Germanismen des Litauischen*, 1934.)

Kristijono Donelaičio 250 metų gimimo sukakties proga Viktoras Falkenhahnas buvo parašęs ilgesnį apžvalginį straipsnį (išspausdintas irgi minėtame žurnale, 1964, Nr. 4). Straipsnyje ypač keliama Donelaičio humanizmas, suprantamai pateisinamos ir jo visuomeninio gyvenimo pažiūros. Su Donelaičio humanizmo susijęs ir jo realizmas, ir tos žymės buvo perduotos tolimesnei lietuvių literatūrai. Kita žymė – lietuvių liaudies dainos poveikis – Donelaičiui buvo kiek tolimesnė, be abejo, pagal ano meto ir kitų dvasininkų nusiteikimą. (Kai kurie lietuvių literatūros aiškintojai, pvz., Mykolas Biržiška, teigė, kad Donelaitis buvo nusistatęs ne prieš lietuvišką dainą, bet prieš netinkamą jos atlikimą, pvz. išgertuves.)

Svarbia lietuvių literatūros žyme Viktoras Falkenhahnas laiko polinkį ir romantizmą. Lyg ir papildomas Donelaitis, jis primena K. G. Milkaus (1736-1806) poemą „Piliakalnis“, parašytą apie 1786 m. (Poema išspausdinta *Tautoje ir žodyje*, 1931, Nr. 7, ir *Lietuvių literatūros chrestomatijoje*, 1957). Velyvas jos paskelbimas nedaug tepasidėjo prie donelaitiško realizmo atsivėrimo. Šioje poemoje šalia religinio ir patriotinio nusiteikimo žymus Lietuvos praeities iškelimas, praeities, kurią taip brangino tautinio atgimimo dainininkas Maironis, o Vincas Kudirkas ją pagerbė „tautiškoje giesmėje“, tapusioje Lietuvos himnu.

Donelaičio „Metuose“ Falkenhahnas išskaitė ir simbolines reikšmes įvaizdžiu. Pavyzdžiui, lakštingala, tas kuklus ir pilkas paukštėlis, savo giesmele iš tamso mokąs pradžiuginti kiekvieno širdį, taip primena ir tą kuklų lietuvišką būrą, kuris savo rankų darbu neša gamtos duodamas gėrybes kitiems, dargi tiems, kurie ji vargina.

Lietuvių literatūra pasaulinės literatūros kontekste nebūtų turėjusi tokios reikšmės, kokią turi dabar, jei Liudvikas Reza nebūtų paskelbęs Donelaičio „Metų“ (1818) ir savo parengtą lietuviškų „Dainų“ rinkinį (1825), kurie su lietuvių kūryba, kaip pažymi Viktoras Falkenhahnas, supažindino plačius skaitytojų sluoksnius ne tik Vokietijoje, Lenkijoje, bet ir kitur Europoje. Lietuviškąją kūrybą susidomėjo ar net jos buvo paveikti Goethe, Schilleris, Mickevičius, Puškinas, Hugo, Sir Walter Scott, Longfellow ir kiti pasaulinės literatūros kūrėjai.

Šiame numeryje:

Tarybinė cenzūra • Viktoras Falkenhahnas • Atvirutė Ilonai ir Violetai • Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje • Nauja angliška knyga apie Lietuvą • Kazio Bradūno eilėraščiai • PEN suvažiavimas Šveicarijoje • Teatrinis laiškas iš Europos • Lietuvių dienos paroda Los Angeles

L. Labutytės grafika. Abelis Vilis – prūsų raštų kūrėjas. 1979.

Atvirutė Ilonai ir Violetai

LEONAS LĖTAS

Snow Shoe, Pennsylvania pakele
1985 m. rugsejo mėn. 9 d.

Trisdešimt antrasis Santaros-Sviesos suvažiavimas Taboro sodyboje baigėsi Jūs, sekmadienio ryte, besiruošiantiems išsiskirstyti įvairiomis kryptimis suvažiavimo dalyviams pateikta šypsinga „1990 metais naujai išleistų mūsų naujų naujaujų romanų“ įžvalga,* vakar, grįžtant, sustojome su Ada Marija Detroito artumoje – netoli Grosse Pointe – angliniai pilkų ir vėjo šuorų atšiauriai blaškomi debesų plaunamu, garsiai taškomų langų ir pro juos matomų lankstomų medžių panoramoje, rugpjūtyje vedybiniu ryšiu sujungtu Nijolės ir Algio „namelyje“, plačiai pakeleje iškeltais skelbimais reklamuojamu patogiu priėjimu ir, po to, vėl, patogiu priėjimu 94-tan greitkelin, įpristų St. Julian vynuogynų – neemiau, „brut“, nors ir to buvo – „dry“ šampanu ranoke (iš anksto, jį perkdamas, įsigijau dar butelį kitiems metams, rugpjūčio 17-tai, pasižymėtoms kalendoriuje metinėms) vietoj geliu, vien geletais linkėjimais apipintu tostu palinkėdami: *Ad multos annos!*

Ad multos annos ir tolygiems šiam, tik ką praėjusiam trisdešimti antram suvažiavimui, tauraus svaigiesio, rankų ir vidaus turtumu įsidedinantiems žaibais žaliuojančių medžių kamienų drevesė mums neužmirštamų ir neišdildomų prisiminimų albumo tomams atiteiktantiems taja – kaip to paskutinio ryto lietaus, žaibais spinduliavimo ir, tam praėjus, vėl vis plačiau išsidabinančio spindulių gaiva žali žaliausiuose lapuose mirguliuojančia saule – šimtu širdžių ir demesio nestokojančiame „labas!“ ir „alio alio!“ ir „na, tai kaip jau – ir per greitai! – namolio!“ Itin smagu, kad gausu jaunimo! Jaunime rytuojus!

Ilona, Violeta – ne apie tą rašau; rašau tarsi „25 A kelias“, ar: panašiai kam „ka“. Atvirutė – pakelė – visada lengva rašyti: tam nereikia – kaip kad to reikia laisvoms – svaresnio, vystymingesnio, desr. angeliau besivystančio mintijimo užantspaudavimų ar ko irodai labiau tinkančių ir „rastą“ imantriau išpalvinančių citatų ar liečiamo šaltiniu nurodančių tikslų versmų – ar te ir vien ramiai lakštų properša vinguriuojančių upelečių atvanga ir pasiskinto – sapningai pasteliniu pasiteklėnimu greitkeliu važiuojančio greičiu atsuoluojuojanti ir, vėliau, prisiliejimu prie praeito, sparchiai nutolstantys pakelės vaizdai kaleidoskopinio genio margumu margumu užgauną elektrine jėga kibirkščiujančių mąstymo ląstelių šventadieni: laisve, pasirinkimų valūze valia atversti pasitelktinai, ar atidėtinai, nesiryžtant giliau į paliesto tamsiasias, prasmingiausiasias ar ir tik vien prasmingiasias, šilų ir girių tankumyuoosna įvedančias nesiryžtančio ar dar nenusispėndžiančio pasileisti vilione išnirusia proga tan ar ne tan kam ištiesta ranka, deivės ir laumes saldžiai alsinančiai tinką – bet: šiaurės pašvaiste plieskianti ir nei septynių šydų nusimetimo šokyje pilnutine tam atsidavusia jaunystės liepsna užgauto nuodėgulo paskutiniją kaitra žėrinčios įtaigos, tamsą deginančios pažinimo kaitros kibirkštys!

Jeigu 1990 metų „25 A kelias“ turėtų žvelgti į ląstelinį

* Ilonos Gražytės-Maziliauskienės ir Violetos Kelertienės pokalbio 1985 m. Santaros-Sviesos suvažiavime tekstas: „Kažkas, kažkas... ir triukšmas aplink save“ išspausdintas *Metmenų* žurnalo Nr. 52 (1986).

Dr. Violeta Kelertienė, dr. Vytautas Kavolis ir dr. Ilona Gražytė-Maziliauskienė trisdešimt antrajame Santaros-Sviesos federacijos suvažiavime 1985 metais. Siemėtinis Santaros-Sviesos suvažiavimas vyks, kaip paprastai, Taboro Farm, Sodus, Michigan, nuo rugsejo 10 iki 13 dienos. Nuotrauka Vidos Kuprytės

isinarinimą kažkan naujan, *būtam* vaivorykštingai išspalvinant baiginiu gesos tašku, miršim – ar, taip pat (kitame to paties žanro veikale, atsirasianduo tuo pačiu metu) paskutinieji – tad, paprastai, margaryšiniai – žodiniai lakštai išsiūbuoją mūsosios literatūros mariosna išvisarinančių poros šimtų puslapių *anglu* kalbos intarpu – tai: čia, Jums, Jūsų demesiu! – nespėtam paskaityti literatūros vakare prozos gabalėlyje (tik ištrauka, tik ištrauka!) liečiančio ir, jei imanu išvaizduoti, kad tie šimtai puslapių bus įterpti be juos lygiagrečiai – atspindžiu – šešėliuojančių sugražinimu, *vertimu*, lietuvių kalbon, tai – o ta tai jau palikčiau kieno *kito* plunksnai** – užsimota pasikirti, tas gabalėlis turėtų atsidurti, atseikuotas ir atseiktas leidykliniu nutarimu, žymiai daugiau – bent puslapiams! – aprėpiančių poleikiu *tikrai* svarioje knygoje. – Visų įmanomų spalvų akiratyje – ar akiratyse – keli, betgi, paliečiamų ir cituojamų autorių spalviniai kaspinai neturėtų mums, žvelgiančiesiems, jų prasme ir sakomo reikšme likti „terra incognita“.

Šiuo metu, vien tik amerikietiškoje iprata vadinama „work-in-progress“ – „Laiskai Adai Marijai“ – drobe išspaudžia užsimotom knygom mozaikinio piešinio skiaute ši iškalta 8.21.85 nuoraizė, prie kantileninio vien-tisumo blizgesių, tamprajame gipso taurių rinkimo atvaizde marmure, *visuma* pasiekiamo vaizdo, iškauburiuojanti žvilgiu, mano: BALKŠVA RAMUMA.

Ada Marija,

Vartau „The Complete Original Unexpurgated Edition“ D. H. Lawrence'o *Lady Chatterley's Lover*; perbėgau akimis ir dabar sustojau ties, manding, tinkamai suvienyta, mano atrinkta ištrauka – ar įdomiai tam panašaus kuo 277, 278, 279 ir 280 puslapiuose vidurinijai mano 19/40/4 daliai „I ta“ skambančių netolimumu ką, kas galėtų būti kaip tik tuo, kas tiktu paskaityti jau arčiau suvažiavimui: taip, manoji (aukščiau minėta) proza, keturiasdešimt dar galutinai neišbaigtų puslapių, kurie man iki to meto, kai jie man yra būtini užbaigti, dar nebus išbaigti; tad tati padėtu man įvykdyti anksčiau duotą (kaip laikas prislenka, iš pasalų, o diemedi!) išsipareigojimą! – nebeigalint ankstyvesnio delnu siekiu žydėjimo aplinkybių per-pintomis – tarsi pančiuose grūnančiomis sarčio kojomis! –

** Spausdinant šią poeto Leono Lėto apybraižą *Drago* priede, joje cituojamų autorių prozos ištraukos pateikiamos lietuviškame vertime.

Beje, knyga kainavo 3.97 dol., todėl ir nusipirkau; tame pačiame pirkinių glebyje – kaip seniai, seniai, prieš šimtmečius skaičiau tati mano Kaune, baltų dobilų ir iškilų ramunių vainik! – Axel Munthe *The Story of San Michele* – San Michele, San Michele knyga; ir, vėliau, aplankytasis kitas San Michele – San Michele kalnas, kur, vienoje, prie kurios veik visai nesibūriavo pirkėjai, parduotuveje – visi būriavosi prie kitu, labiau jų smalsumą dilgančių ir sotinančių parduotųjų – pamačiau duryse violetiniais nuleisto veido mergaitę kukliu rūbu, tyliomis rankomis – ir tada, išipareigojančių ryžu dovanoms Vilniui pažadėtų varpelii, įvairių eksponatų, pavyzdžių rinkiniui (įžadeta senų dienų bičiuliui) ir pašto vaizdų, atviručių pirkimu (kada, ateityje, dalijantis žodžiais susitvenkusiu dienų ir valandų gausoje, primintas, tau tą išsamiau papasakosiu!), o po to – praeito atkarpa, užsibaigianti „Kirpta vilna nuogo eruku“ užėgta minčių perpildu svaigioje pavasario turtų naktyje – taip, tarsi O. V. Milašiaus kelio dulkių pavargusiam kelio pasukime išreiktame vilgiame siekime paliesti ja, mergelės ranką (taip, kartais mes norime sulaukyti mūsų įvaizdžių pynes neblunkančiose vizijose!) – šiuo pačiu metu, krautuveje, negalėjau praeiti ir pro „Inner Traditions Lindisfarne Press“ 1985 metų laidos – „edited by Christopher Bamford“ (įvadą parašė Česlovas Milašius) – kaina: 25 dol. – „paperback“, *The Noble Traveller*, (The Life and Writings of O. V. de L. Milosz) – kurios 382-me puslapyje, angli kalba, „Verse 92“ ištrauka skamba

šitaip: „Eve was free, she was untainted by any submission to man, for man and woman were one flesh just as the seer and his vision were an indivisible unity“ (leva buvo laisva, ji buvo nesutepta jokio pasidavimo vyrui, nes vyras ir moteris buvo vienas kūnas, taip kaip regėtojas ir jo vizija buvo nedalomai vienybė“). (Šposaudamas, prijungiau *Just What the Doctor Ordered – Gourmet Recipes Developed With Boston's Beth Israel Hospital for Low-Calorie, Diabetic, Low-Fat, Low-Cholesterol, Low-Sodium, Bland, High-Fiber, and Renal Diets* by Harriet Wilinsky Goodman and Barbara Morse mano virimo receptų knygų lentynų papildomumui!)

Necituosiu nuo „The two women plodded on through the wet world“ iki „She looked flushed and handsome and smooth: love-smooth“. Cituosiu randama kiek toličiau:

„A, šičia!“ – „Visata mums rodo du aspektus: iš vienos pusės, ji fiziškai nyksta, iš kitos, ji dvasiškai kyla.“

Connie klausė, tikėdamasi daugiau. Bet Clifford laukė. Ji nustebsi žiūrėjo į jį.

„Ir jeigu ji dvasiškai kyla“, sakė ji, „ka gi ji palieka žemai, apačioje, toj vietoj, kur jos uodega būdavo?“

„A!“, tarė jis. „Suprask žmogų taip, kaip jis sako. Prileistina, kad tai būtų priešingybė.“

„Dvasiškai susprogdinta, taip sakant!“

„Ne. Bet rimtai kalbant, nejuokaujant: ar tau atrodo, kad tai kažnors reikštų?“

Ji vėl pažvelgė į jį.

„Fiziškai nyksta?“, ji paklausė. „Aš matau, kaip tu storeji, ir aš pati neždėvu. Ar manai, kad saulė mažėsnė, negu būdavo? Man taip neatrodo. Ir tikriausiai obuolys, kuri Adomas pasiūlė levai, nebuvo ka

Pokalbiai tarp paskaitų Santaros-Sviesos 1985 metų suvažiavime: priekyje matyti Alina Stakienė, dr. Rim-

tas Rio Negro upėj Quebracho mušio išvakarėse...
Iš tikrųjų Funes atsiminė ne tik kiekvieną lapą ant kiekvieno medžio kiekvienam miške, bet ir kiekvieną kartą, kada jis jį matė ar jį išivaizdavo. Jis nutarė suvesti visus savo potyrius į kokius septyniolika dešimt tūkstančių prisiminimų, kuriuos jis vėliau galėtų apibrėžti skaitmeniškai. Du sumetimai jį sulaukė: mintis, kad toks uždavinys begalinis, ir mintis, kad jis bergiždas. Jis žinojo, kad mirties valanda jis vargiai būtų pabaigęs klasifikuoti net savo vaikystės visus prisiminimus...
Išmenančiojo Funes šešelis plevena virš mūsų visų. Šiandien, vis labiau, istoriografija pati darosi istorinio tyrinėjimo objektu. Aikština, aš čia prie to prisidėjau. Galima manyti, kad kada nors galėtų būti istoriografijos istorija, ir tada jos istorija, ir taip toliau, besitešiančia įvija. Tai gana, kad mus ištrauktų iš galvojimo.

Štai kur kryžiuojasi kai kurių žmonių atminties – ir minčių – gijos!

Je – literatūros vakarė – girdėjome žymiai daugiau poezijos, tai tam atsaka, gal – neminint jau to, kad didžiuojamės Lietuva kaip poetų žeme, – ir susitvenkusiuose išvykos meto spaudos, laiškų, skelbimų vilionėje, ir knygoje, atsivertame Percy Bysshe Shelley „Blithe Spirit“ randu posmą:

*Higher still and higher
From the earth thou springest
Like a cloud of fire;
The blue deep thou wingest,
And singing still dost soar, and
soaring ever singest.*

Šito nevertiu.

Farmington, Connecticut
1985 m. rugsejo mėn. 13 d.

Kas naujo Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje?

1982 metais University of Washington Press, Seattle ir London, išleistoje Josef Hayim Yerushalmi knygoje („The Samuel and Althea Strum Lectures in Jewish Studies“) *Zakhor: Jewish History and Jewish Memory*, kone pačioje knygos pabaigoje užsimena Jorge Luis Borges istorija apie vieną argentinietį, Ireneo Funes, kuris, nukritęs nuo arklio (tuo metu jis esą buvęs devyniolikos metų), pamatė, kad jis po to nieko nebegalėjo pamiršti! Čia jis perduoda žodį tam (cituojamam) Jorge Luis Borges:

„Mes, žvelgdami, matome tris vynu stiklus ant stalo; Funes matė visus daigus, kekes ir vynuoges ant šakelės. Jis atsiminė debesų pavaldus pietuose auštant 1882 metų balandžio 30-tajai, ir jis galėjo juos palyginti savo prisiminimuose su marga fibra oda ištos knygos viršelio, kurią jis buvo matęs tik kartą, ir su purlu, kurį sukėlė irklas, pakel-

tas Rio Negro upėj Quebracho mušio išvakarėse...
Iš tikrųjų Funes atsiminė ne tik kiekvieną lapą ant kiekvieno medžio kiekvienam miške, bet ir kiekvieną kartą, kada jis jį matė ar jį išivaizdavo. Jis nutarė suvesti visus savo potyrius į kokius septyniolika dešimt tūkstančių prisiminimų, kuriuos jis vėliau galėtų apibrėžti skaitmeniškai. Du sumetimai jį sulaukė: mintis, kad toks uždavinys begalinis, ir mintis, kad jis bergiždas. Jis žinojo, kad mirties valanda jis vargiai būtų pabaigęs klasifikuoti net savo vaikystės visus prisiminimus...
Išmenančiojo Funes šešelis plevena virš mūsų visų. Šiandien, vis labiau, istoriografija pati darosi istorinio tyrinėjimo objektu. Aikština, aš čia prie to prisidėjau. Galima manyti, kad kada nors galėtų būti istoriografijos istorija, ir tada jos istorija, ir taip toliau, besitešiančia įvija. Tai gana, kad mus ištrauktų iš galvojimo.

Štai kur kryžiuojasi kai kurių žmonių atminties – ir minčių – gijos!

Je – literatūros vakarė – girdėjome žymiai daugiau poezijos, tai tam atsaka, gal – neminint jau to, kad didžiuojamės Lietuva kaip poetų žeme, – ir susitvenkusiuose išvykos meto spaudos, laiškų, skelbimų vilionėje, ir knygoje, atsivertame Percy Bysshe Shelley „Blithe Spirit“ randu posmą:

*Higher still and higher
From the earth thou springest
Like a cloud of fire;
The blue deep thou wingest,
And singing still dost soar, and
soaring ever singest.*

Šito nevertiu.

Farmington, Connecticut
1985 m. rugsejo mėn. 13 d.

„MARGUTIS“ SKELBIA DAINOS KONKURSA

Margutis, minint radijo laidos 55 metų sukaktį, skelbia konkursą solo dainai parašyti, panaudojant lietuvių poetų kūrinus. Konkurso skiriamas dainas (skaičius nevaržomas), pasirašytas slapyvardžiu, siųsti iki 1987 m. rugpjūčio 15 d. šiuo adresu: Margutis, 2615 West 71st Street, Chicago, IL 60629. Prašoma drauge (uždareme voke, viršuje užrašant slapyvardį) prisiųsti savo vardą, pavardę, adresą ir telefono numerį. Konkurso vertinimo komisiją sudaro: Petras Armonas, Danutė Liaugminienė, Algis Simkus.

Pirmajai premijai skiriama 400 dol., antrajai – 300 dol., trečiajai – 200 dol. Premijų įteikimas ir premijuotų dainų atlikimas numatomas 1987 m. spalio 24 d., per Margučio radijo 55 metų sukaktinį pokylį, Jaunimo centre, Chicagoje.

„Gera, bet klausyk, ką jis sako toliau: „Ji tad lėtai slenka, neįsivaizduojamai lėtai pagal mūsų laiko matavimą, į naujas kūrybines sąlygas, kuriose fizinis pasaulis, kaip mes jį dabar žinome, pasirodys tik kaip vilnelė, vos atskiriama nuo nesamo“...
Ji klausėsi, linksmai žybtelėdama. Visokie nepadorūs dalykai atėjo į galvą. Bet ji tik pasakė:
„Koks kvailas akių dūmimas! Lyg jo pasipūtusi samonė galėtų žinoti, kas taip lėtai vyksta! Tai tiktai reiškia fizinę nesėkmę ant žemės, o jis nori visą visatą paversti fizine nesėkme. Savim patenkintas žūlumas!“

Kaip tinka dalintis, čia, šitame mano „aside“ su šiais dviem!

Lygiai kaip ir su P. W. Atkins „The Second Law“ ištrauka (imu 12-tą puslapį):

„Primityvieji žmonės naudojo savo paprastų ugniaviečių karštį atpalaiduoti elementus iš žemės, ir iš ju pamažu sukūrė civilizacijos pagrindą.

Nors ankstyvieji protai to nežinojo, ką jų ugnys atpalaidavo, buvo energija, pagauta iš Saulės.

Vėliau, „medis užleido vietą angliai, kaip pagrindinis kuras“. Bet dabar (čia žiūrėkime į 13-tą puslapį):

(ka) „mes... deginame braudolinių reaktorių sudėtingose šerdyse yra buvusių žvaigždžių tiršti pelenai. Šitie atomai buvo suformuoti ankstyvųjų žvaigždžių kartų mirties agonijose, kada šviesos atomai buvo sviedžiami viens į kitą su tokia energija, kad jie susilydė ir vis sunksnius. Senosios žvaigždės sprogo, nusimesdamos atomus ir išsklaidydamos juos po erdvę, kad jie toliau keptų, sprogtų ir sklaidytų, kol ilgai niekas jų susitelkę į uolos kamuoli, ant kurio mes stovim ir po kurio laiko rausiamės šiandien.“

„Bet ugnies ieškojimas iš praeities eina dar giliau. Dabar mes bandom raustis po žemės susidarymu, po žvaigždžių kartų mirtim ir į pačios kūrinijos pelenus.“

1982 metais University of Washington Press, Seattle ir London, išleistoje Josef Hayim Yerushalmi knygoje („The Samuel and Althea Strum Lectures in Jewish Studies“) *Zakhor: Jewish History and Jewish Memory*, kone pačioje knygos pabaigoje užsimena Jorge Luis Borges istorija apie vieną argentinietį, Ireneo Funes, kuris, nukritęs nuo arklio (tuo metu jis esą buvęs devyniolikos metų), pamatė, kad jis po to nieko nebegalėjo pamiršti! Čia jis perduoda žodį tam (cituojamam) Jorge Luis Borges:

„Mes, žvelgdami, matome tris vynu stiklus ant stalo; Funes matė visus daigus, kekes ir vynuoges ant šakelės. Jis atsiminė debesų pavaldus pietuose auštant 1882 metų balandžio 30-tajai, ir jis galėjo juos palyginti savo prisiminimuose su marga fibra oda ištos knygos viršelio, kurią jis buvo matęs tik kartą, ir su purlu, kurį sukėlė irklas, pakel-

tas Rio Negro upėj Quebracho mušio išvakarėse...
Iš tikrųjų Funes atsiminė ne tik kiekvieną lapą ant kiekvieno medžio kiekvienam miške, bet ir kiekvieną kartą, kada jis jį matė ar jį išivaizdavo. Jis nutarė suvesti visus savo potyrius į kokius septyniolika dešimt tūkstančių prisiminimų, kuriuos jis vėliau galėtų apibrėžti skaitmeniškai. Du sumetimai jį sulaukė: mintis, kad toks uždavinys begalinis, ir mintis, kad jis bergiždas. Jis žinojo, kad mirties valanda jis vargiai būtų pabaigęs klasifikuoti net savo vaikystės visus prisiminimus...
Išmenančiojo Funes šešelis plevena virš mūsų visų. Šiandien, vis labiau, istoriografija pati darosi istorinio tyrinėjimo objektu. Aikština, aš čia prie to prisidėjau. Galima manyti, kad kada nors galėtų būti istoriografijos istorija, ir tada jos istorija, ir taip toliau, besitešiančia įvija. Tai gana, kad mus ištrauktų iš galvojimo.

Štai kur kryžiuojasi kai kurių žmonių atminties – ir minčių – gijos!

Je – literatūros vakarė – girdėjome žymiai daugiau poezijos, tai tam atsaka, gal – neminint jau to, kad didžiuojamės Lietuva kaip poetų žeme, – ir susitvenkusiuose išvykos meto spaudos, laiškų, skelbimų vilionėje, ir knygoje, atsivertame Percy Bysshe Shelley „Blithe Spirit“ randu posmą:

*Higher still and higher
From the earth thou springest
Like a cloud of fire;
The blue deep thou wingest,
And singing still dost soar, and
soaring ever singest.*

Šito nevertiu.

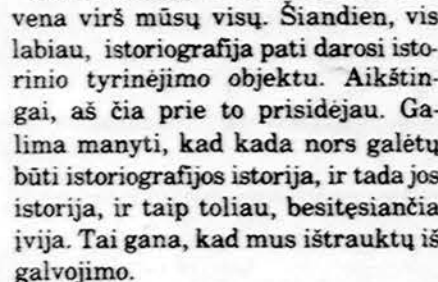
Farmington, Connecticut
1985 m. rugsejo mėn. 13 d.

Tebecenzūrojama...

(Atkelta iš 1 psl.)

dali, „nors reikia tai tarti su liūdesiu, nei čia, nei ten netruksta konformistų bei oportunistų. Krašte vis ryškiau pastebimas herojiškas (dažnai valenrodiškas) pasipriešinimas 'berioščinai', pseudomarksistinėms dogmoms ir stalininės reakcijos liekanoms, taip kaip liūdnos atminties 'socializmui'“

Juozas Kekštas (1915-1981)

Juozas Kekštas (1915-1981)

Kitoje irgi praleistoje vietoje Juozas Kekštas ragino iševiją atsižvelgti į sudėtingas Lietuvos sąlygas, neskubėti su griežtais smerkimais. „Atsižvelgiant į nelengvas politines ir policines sąlygas, kuriose visa tai vyksta, sunku ir neatsakinga būtų kalbėti apie kraštinio literatūros gyvenimo 'neigiamybę', nes čia neišvengtumu klaidingų sprendimų. Kiekvienas kritikos žodis krašto rašytojų adresu galėtų būti neteisingas ir skriaudus“. Cenzūrai nebuvo priimtinos ir Kekšto mintys apie priežastis, dėl kurių iševijoms rašytojų žodis gali nepasiekti krašto. Cituojame su trumpintais: „O nesiekia ne vien dėl to, kad tas žodis yra jėga nuo tautos atskirtas ir jo prasisunkimas į kraštą yra saugomas geležinės uždangos. Jų žodis krašto nesiekia dar ir todėl, kad egzistuoja kita subjektyvi psichinė siena. Šiapus ir anapus uždangos rašytojai turi nusimesti doktrinų, dogmų ir prietarų varžtus, kurie paralizuoja kūrybiškus polėkius ir intelektualinį gyvenimą“.

Kekštas šiuo reikalu rašė 1958 metais, tad jokių būdu negalima tvirtinti, kad jis būtų iškreipęs padėtį, juodines tarybinę tikrovę. Jis itin stengėsi įžiūrėti teigiamas puses, bet matyti, kad to negana. Galima tik vilti, kad šitoks vaikiškas cenzūravimas netrukus liausis, kad tarybinė valdžia, tiek daug didžiavus naujuoju tarybinio žmogumi, pagaliau elgsis su juo kaip su suaugusiu ir nebeurolindis, ką gali ir ko negali skaityti.

K. G.

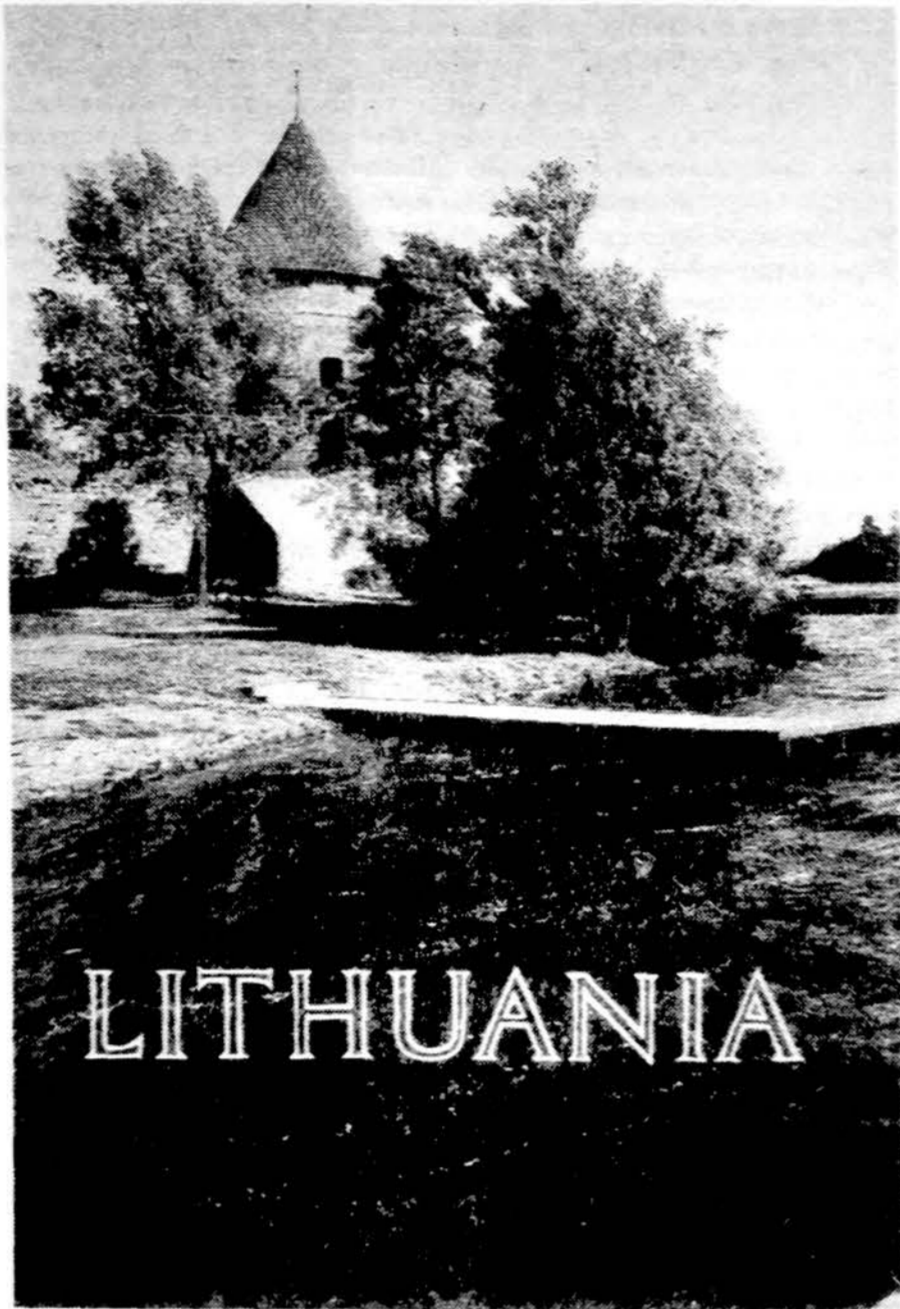
Apžvalginė knyga apie Lietuvą anglų kalba

LITHUANIA. An Encyclopedic Survey. Vilnius: Encyclopedia Publishers, 1986. 432 psl. Kaina — 4,70 rb. Tiražas 10,000 egz.

Rankose nauja ir gražiai apipavidalinta knyga apie Lietuvą. Tai dar nėra ta knyga apie Lietuvą, kurią reiktų išleisti anglų kalba. Turinys slūbuoja, nes ypač daug koncentruojamasi prie komunistų partijos žygdarbių, o atsargiomis frazėmis praeinama pro jautrias temas. Tačiau yra ir kuo džiaugtis — anglų kalba naudojama daug geriau ir spausdinimo kokybė taip pat geresnė, negu ankstyvesniuose užsieniui taikomuose leidiniuose. Knyga teikia gerą vaizdą akiai. Ji gausiai iliustruota spalvotomis nuotraukomis. Aplanke — žodis „Lithuania“ ir kampinio Trakų pilies bokšto nuotrauka. Knyga įrišta žaliame odą primenančiame popieriuje. Formatas patogus.

Knyga prisistato save kaip enciklopedinį žinyną anglų kalba. Redakcijos vedėjas Kestutis Demskis. Vertimų redaktorius Adolfas Patriubavičius. Atrodo, kad svarbūs galutinio teksto redaktoriai turėjo būti Igor Bershadskii, Anatolii Kulakov, Feliks Kreinin, nes sklaidi anglų kalba kritiškais momentais ima ir sugriūva (kaip tik, kai kalbama apie sovietinei sistemai šventus dalykus). Pavyzdžiui: „Widespread has become the organization of work by team contract, proposed by Nikolai Zlobin, and the movement of patronage over young workers“ (psl. 145-6). Kitas pavyzdys: „Expressing the festive mood of the times, literature of 1940-41 was dominated by poetry opulently represented in various periodicals“ (psl. 326). Sunku būtų rasti lietuvių, net ir tikintį komunistą, kuris 1940-41 metų nuotaiką charakterizuotų kaip „festive“.

Knyga siekia būti sistemingu įvadu Lietuvon. Skaitytas supažindinamas su gamta, gyvūnija ir augmenija. Duodama demografinė Lietuvos statistika, o pagrindiniai miestai ir miesteliai gauna po skyrelį ir porą fotografijų. Lietuvos istorijos skyrius, apskritai paėmus, senąja praeitį pristato gana tiksliai, nors ir savitai skamba akcentavimas, kad rusų kariuomenė dalyvavo Žalgirio mūšyje (psl. 94). Dalykai darosi keblesni artėjant į mūsų laikus. Smagu, kad paminima Vasario Šešioliktoji, bet ji pristatoma tikrai egzotiškai: „The mounting indignation of the working people of Lithuania compelled the Lithuanian Council to adopt on February 16, 1918, a new resolution on the restoration of Lithuania's statehood...“ (psl. 117). Nepriklausomybės laikotarpį daug daugiau akcentuojama komunistų pagrindinio veikla, negu krašto ekonominė ir

LITHUANIA

kultūrinė pažanga. Ypač neįauku skaityti, kaip paruošiama Lietuvos okupacija. Molotovo ir Ribbentropo paktas yra dar vis tabu tema, kaip ir rusų isiveržimas Lenkijon. Sveikintina, kad paminėti ir išvežimai į Sibirą, tačiau taip jau švelniai, kad skaitytojas vos galės susigaudyti, apie ką čia kalbama: „With the counterrevolutionary forces becoming increasingly aggressive, the government of the Lithuanian SSR was compelled to resort to extraordinary measures. Just before the Great Patriotic War some of the counterrevolutionary elements were deported from Lithuania; as the political situation was extremely complex, these measures in some cases were mistakenly applied against innocent people“ (p. 131).

Ar skaitytojas supras, kad tie kontrrevoliuciniai elementai buvo taip pat kūdikiai ir motinos? Stalinas knygoje paminimas tik du kartus. Štai pirmasis, kuriame randame ir knygoje gana retą tipografinę klaidą: „In the mid-1950's the negative effects of Joseph Stalin's personality cult were irradiated (sic), the work of bodies of state power and management was improved, and public organizations were given a greater role in society“ (psl. 139). Antrasis Stalino paminėjimas yra puslapio paraštėje, kur nurodoma, kad Valstybinė SSSR premija buvo vadinama Stalino premija prieš 1952-ius metus.

Skaitytojas gali saugiai perskoti per skyrius, kuriuose pasakojama Lietuvos Komunistų partijos bei Lenino Lietuvos Komjaunimo sąjungos istorija, tačiau verta atsiversti puslapi su XVIII-jo Lietuvos Komunistų partijos kongreso 1981 metais prezidentimo nuotrauka ir scena puošiančiu šūkiu (lietuviškai ir rusiškai) „Partija — mūsų epochos protas, garbė ir sąžinė“.

Ekonomijos skyriuje daug fabrikų ir kombainų nuotraukų. Švietimas ir aukštojo mokslo institucijos gauna atskira skyrių. Daugiau kaip dvidešimt puslapių skiriamas mokslinių tyrimų apžvalgai. Spaudos skyriuje minimi ir keli lietuviški laikraščiai, leidžiami JAV, bet *Draugas* lieka neminetas. Yra skyrius, supažindinantis su lietuvių kalba. Literatūra ir menas gauna daugiau kaip penkiasdešimt puslapių. Čia geriau sekasi architektūrai, tapybai ir muzikai, negu literatūrai. Užsimenama ir emigracijos literatūra, tačiau labai prabėgomi: paminimi tik Jonas Aleksandriškis, Bernardas Brazdionis, Liudas Dovydenas, Marius Katiliškis, Jonas Mekas ir Eduardas Cinzas (psl. 327). Maloni staigmena skyriuje apie literatūros vertėjus, nes čia visos būrys JAV dirbusių vertėjų.

Religija gauna šešis puslapius ir popiežiaus Jono Pauliaus II nuotrauką su Lietuvos vyskupais. Pats paskutinis knygos skyrius yra keistas paminklas — komunistinei sistemai: čia sąrašai Sovietų Sąjungos herojų, Socialistinio darbo didvyrių, liaudies šio ir to. Knygos anglų kalba yra gana gera, ir korektūra skaityta atidžiai. Naudojama anglų, ne amerikiečių ortografija (pvz., „labour“ ne „labor“). Labai retai matyti nesusipratimų žodžių naudojime („archaeological dug-outs“, psl. 56, „school-leavers“, kai kalbama apie abiturientus, nors britų vartosenai tai atitinka amerikietiškam „drop-outs“, psl. 256). Knygų ar meno darbų pavadinimų vertimai kartais netiksūs ar savotiški: „Eglė, Queen of Grass Snakes“ (psl. 354), „Karjeristai“ verčiami „The Self-seekers“ (psl. 325), „Rožės žydi raudonai“ pateikiama kaip „The Scarlet Roses are Blooming“ (psl. 329), „Kur lygūs laukai“ darosi „Where the Meadows Stretch Wide“ (psl. 330) ir „Sodybų tuštėjimo metas“ verčiamas „The Lost Home“ (psl. 330).

Naujoji knygos laidoj reikėtų pataisyti sukeistus po nuotraukom parašus psl. 398. Reikia taip pat tikėtis, kad spalvotoms spausdinimo technika irgi truputį pagerės, nes nors dabartinė knyga yra kur kas geriau išspausdinta už ankstyvesnes, tačiau spalvų registracija nėra tiksli, ir dauguma spalvotų iliustracijų turi pastelinio paveiklo išvaizdą. Retkarčiais nukentia ir spalvų balansas (pavyzdžiui, dviejų puslapių Trakų pilies nuotrauka psl. 88-89 yra per daug melsva). Knyga patraukli akiai. Turinio nepretikliai dažniausiai ne dėl autorių kaltės, bet dėl bukprotės ir piktos sistemos uždėtų reikalavimų. Knyga nėra objektyvus vadovas po Lietuvos istoriją. Gaila, kad jos negalima sulyti angliškai kalbančiam svetimtaučiu, kuris dar nieko nežino apie Lietuvą ir norėtų su ja susipažinti. Knyga naudinga tik tiems, kurie turi ir kitų šaltinių apie Lietuvą ir kurie gali skaityti knygą, neišjungę kritiško žvilgsnio.

(a. kt.)

Pabaltijo temos PEN suvažiavime Šveicarijoje

Šių metų gegužės 10-17 d. Lugano mieste, Šveicarijoje, įvyko 50-sis Tarptautinio PEN klubo suvažiavimas, kurio tema buvo „Pakraščių sričių literatūros“. Suvažiavime dalyvavo keturi estai ir penki latviai, atstovaujantys savo PEN centrams. Vienintelis lietuvis buvo Algirdas Landsbergis, egzilų PEN centro delegacijos narys.

Ypatingas pabaltiečių laimėjimas buvo gegužės 15 diena. Beveik vienbalsiai priimta rezoliucija, kurioje pasmerkiama ir lietuvių katalikų inteligentijos persekiojimas, knygų bei rankraščių konfiskavimas. Už rezoliuciją balsavo 31 centras, susilaikė trys — Bulgarija, Rytų Vokietija ir Kinija. Ši rezoliucija yra savotiškas pasaulinės rašytojų organizacijos atsakas į sovietų pastangas įtikinti PEN vadovybę, kad būtų uždaryti estų bei latvių PEN centrai ir būtų apribota išeivių PEN centro veikla. Tuomi Maskva stengiasi ir pasaulinio rašytojų bendravimo rėmuose iteisinti Pabaltijo valstybių okupaciją.

Po daugelio metų pertraukos Lugano suvažiavime dalyvavo ir du „stebėtojai“ iš Sovietų Sąjungos: neseniai „Sovietinio taikos gynimo komiteto“ pirmininku paskirtas Henrikas Borovikas ir savitrašio *Ogoniok* redaktorius Vitalijus Korotičius. Derybos dėl sovietinių rašytojų organizacijos įstojimo į PEN klubą vyksta jau nuo 1964 metų. Pagrindinė kliūtis tam įstojimui buvo PEN vadovybės atsisakymas uždaryti

Sv. Petro bazilika ir aikštė Vatikane, kur birželio 28 dieną vyko pagrindines Lietuvos krikšto sukaktuvių pamaldas ir arkivyskupo Jurgio Matulio palaimintuoju paskelbimo apeigas.

IŠ KELIONĖS IŠPŪDŽIŲ

Kazys Bradūnas

FINIS VENETICUS

Kai Venecijos vandenį sūru
Iš kanalų išpūs borėjus
Ir balto marmuro mūru
Sapna pabudins vėjas.

Mudu žengsime per Rialtą,
Paskutiniai čia atėję.
Vien į angelo galvą balta,
Kaip į sniegą, išsižūrėję.

BATTESIMO 6° CENTENARIO LITUANIA

Kada Romos bokštai rūdija
Arba varva variu,
Pučiu širdį — karštą žariją
Ir šilta kraują geriu

Pagoniško mano kamieno
Ir krikščionių tautos kankinių.
Juodos čyros romėno,
Mėlynos siaurės karių —
Aš jas abiejų turiu
Tarp aukojimo žiburių.

MANE DOMINA

Idomu man, ką Dievulis daro
Nuo amžių diena po dienos:

Kaip sodina gėlytę, vandenį varo,
Kaip supina posmą dainos.

Bet užkalbintas nebeatsako...
O gal tik aš negirdžiu,
Kai ant jo nueito tako
Byra karoliai žvaigždžių.

MALDININKĖ SAULĖ

Jau vidurdienio ugninė siesta...
Ar girdi, kaip vidury tylos
Eina saulė kėliais apie miestą,
Sventojo užkeltą ant uolos.

Tai Asyžiu, tartum sapno sniega,
Niekada netirpstanti, matau...
Nepabudinki, saulele, tegu miega
Kas giedoją giesmių giesmę tau.

ROMOS BORGHESE SODUOSE

Jaunas ir gražuolis
Johann Wolfgang Goethe
Žvalgosi nuo marmurinės aukštumos.
Debesėliai plaukioja iš lėto,
O aplinkui marios žalumos.

Stovime ir mudu čia atėję,
Ne gražuoliai, nebe jaunumė,
Išsiklausę į gyvenimą kaip vėją
Pinijų viršūnių ošime.

Lietuvoje pagarsėjęs Luokės etnografinis ansamblis.

Nuotrauka Edvardo Šulaciū

dar Nepriklausomybės metais įsteigtus estų ir latvių PEN centrus. Derybų metu sovietiniai atstovai primygtinai tvirtino, kad Estija, Latvija ir Lietuva esančios Sovietų Sąjungos dalis. Šios linijos laikėsi ir 50-me PEN suvažiavime apsilankę „stebėtojai“. Atrodo, kad dabar jie savo tikslo sieks subtilesnėmis priemonėmis — mėginami palaipsniui įtikinti pavienius PEN centrus ir jos vadovybę, kad „nebeegzistuojančių valstybių“ centrų uždarymas nedidelė kaina už „didžiosios sovietų rašytojų šeimos“ įstojimą į pasaulinę rašytojų organizaciją.

(Korotičius ir Borovikas šią dieną uolūs Gorbačiovo politikos vykdytojai, nors savo ankstesnėje karjeroje jie tebuvo ortodoksiški aparčikai. Korotičius redaguoja populiarų savitrašį *Ogoniok*, o Borovikas neseniai buvo paskirtas „Sovietinio taikos gynimo komiteto“ pirmininku. 1985 m. vasarą jis vadovavo Pabaltijo aparčikų delegacijai, kuri du lankėsi Kopenhagoje „duoti atkirtį“ Baltijos tribunolui. JAV Valstybės departamento leidinyje *Foreign Affairs Note* 1987 m. gegužės numerį Borovikas taip apibūdina: „KP narys, daug keliauęs korespondentas, buvęs KGB agentas ir dabar palaukiantis glaudžius ryšius su KGB. Vienas jo uždavinių buvo užverbuoti užsienio žurnalistus“).

PEN konferencijos metu buvo beveik vienbalsiai priimtas ir kalnamų rašytojų bei žurnalistų komiteto pranešimas, kuriame išvardinti ir pabaltiečiai „sąžinės kaliniai“. Minimi Viktoras Petkus, Balyš Gajauskas ir nutremime esantys Gintautas Iešmantas bei Povilas Pečeliūnas. (Petku savo garbės nariu yra priedėjęs skotų, o Iešmantą — amerikiečių PEN centras.) Pabaltiečių sąrašas — Algirdas Statkevičius, Vytautas Skuodis, Liudas Dambrauskas, Antanas Terleckas ir Vladas Lapienis. Pranešime rašoma, kad Sovietų Sąjunga, drauge su Vietnamu ir Turkija, tebėra uoliausias rašytojų kalintojos.

Išrinktas naujas kalnamų rašytojų komiteto pirmininkas, švedas Thomas von Vegesack, kuris yra gerai susipažinęs su Pabaltijo klausimu. Savo kalboje jis paminėjo neseniai iš kalėjimo paleistą latvių kitamintį, kuris valdžios atstovo paklausė apie savo teisinę padėtį. Tasi patarė paleistajam neturėti jokių iliuzijų, nes jis tebėra laikomas nusikaltėliu: „Šiuo metu mums nepraktiška laikyti jus kalėjime“.

Viena PEN suvažiavimo papietė buvo skirta latvių literatūros klasikams Janiui Rainiui ir Aspazijai. Jos metu apie Rainio glaudžius ryšius su Lietuva kalbėjo Algirdas Landsbergis.

• TEVYNĖS SARGAS Nr. 1-66 (1987). Leidžia Popiežiaus Leono XIII literatūrinis fondas. Redaktorius — Algirdas J. Kasulaitis. 894 East 223rd Street, Euclid, OH 44123. Administratorius: Adomas Viliušis, 4050 South Campbell Avenue, Chicago, IL 60632. Numerio kaina — 6 dol.

Numeris pradėdamas Peter Augustine Lawler straipsniu „Prigimtinė teisė ir Amerikos politinė santvarka“ — šis straipsnis nagrinėja žymiojo Amerikos teologo tėvo John Courtney Murray, SJ, mintis apie prigimtinės teisės tradiciją ir Amerikos politinį gyvenimą. Vincas Staugaitis rašo apie krikščioniškąją demokratiją Vokietijoje. Vytautas Bagdanavičius svarsto Albert Camus drama „Caligula“ ir joje daroma despoto veiklos analizė. Tesiamas Prano Juacicio straipsnis apie Teilhard de Chardin ir jo kosmoso viziją. Vytautas Vaičiulis nagrinėja išeivijos bendradarbiavimo su okupuota tema. Duodama prelo Mykolo Krupavičiaus knygos *Lietuviškoji išeivija* ištrauka. B.Z. rašo apie žemes reformos klausimą pirmojoje Lietuvos vyskupų konferencijoje 1922.V.8-9. A. Erdvilas aprašo lietuvių krikščionių demokratų konferencija Chicagoje, o priedui pridėdami konferencijos nutarimai. A. Albušis žvelgia į Amerikos konservatorių ir liberalus. „Pro domo sua“ skyriuje svarstomi vidiniai lietuvių krikščionių demokratų reikalai, o skyrius „Spaudoj ir gyvenime“ komentuoja visuomeninio gyvenimo aktualijas, ilgėliau susitodamas prie Ukrainos badmečio spaudėje traktavimo.

Teatrinis laiškas iš Europos

Apsilankymas Londono scenose

„Dickensai, kad tu būtum gyvas šia valanda“, priešrinkiminių debatų įkarštyje šaukia darbiečių partijos vadovas, tvirtindamas, kad konservatoriai nori atkurti karalienės Viktorijos laikų Angliją, skurdo ir turto kontrastus. Tušti žodžiai, darbiečiams atkerta konservatoriai: tik mūsų ūkinė politika tegali garantuoti lešas, be kurių sugrius visa nemokamo gydymo, pašalpų ir pensijų sistema. Jų dialogas, kaip ir žodinės dvikovos parlamento rūmuose, priklauso ne tikai politikai, bet ir senai, giliai Londono teatrinei tradicijai.

Ir Londono teatruose, atidėjus į šalį gausius farsus ir miuziklus, girdėti klausimai apie Britanijos praeitį, jos sielą ir likimą. Naujose pjesėse – kaip ir *Literatūros ir meno ar Prados puslapiuose* – primygtinai, bet su ypatingu britišku prieskoniu kartojasi korupcijos tema.

Savo kelionė po Londono scenas pradėjau Valstybiniu teatru (National Theatre), kuriame ką tik įvyko naujos Allan Ayckbourn pjesės „Seimos biznelis“ (A Small Family Business) premjera. Jos pagrindinis veikėjas, baldų dirbtuvės direktorius McCracken tvirtai tiki į tradicines dorybes, tačiau drauge su žiūrovais palaipsniui patiria, kad visi jo partneriai – šeimos nariai, artimi giminės – vagia ir sukčiauja. Pjesė baigiantis, ir patį McCracken'ą apraizgo nusikaltimų voratinkliai; jo firma pradeda prekiauti narkotikais. Pjesės tezę sutampa su darbiečių rinkimine propaganda – nežabotas kapitalizmas neišvengiamai veda prie korupcijos.

Kaip ir kitose savo pjesėse Ayckbourn naudoja farsu struktūrą rimtoms temoms gvildinti. To derinio išdava – būdingas šių dienų žanras, „juoda komedija“. Po tradicinio farsu išore girdime modernų dramaturgą, teigiantį, jog bendravimas ir komunikacija tėra iliuzijos – mes nesuprantame vieni kitų, nepastikime ir savo artimaisiais. Net ir autoriaus numlyta šiaandieninė angli kalba, užuot padėjusi jo veikėjams bendrauti, juos suvedžioja ir stumia į prieštaravimų šunkelius.

Eilinė „miesčionijos“ kritika? Kai daugelis angli dramaturgų savo miesčioniją atmeta ir ją traukia iš aukšto, iš radikalios perspektyvos, Ayckbourn nesigedina prisipažinti esąs jos narys. „Šiandien beveik visa Anglija buržuazinė“, neseniai pareiškė jis. „Seimos biznelis“ yra to angli buržuazijos kronikininko įdomus, bet galiausiai nesekmingas bandymas – pjesės farsinė išorė lieka

Aktorius Derek Jacobi matematiko Alan Turing vaidmenyje Hugh Whitmore pjesėje „Breaking the Code“.

atsikvojusi nuo neįkūnytos giluminės temos.

Apie kaitą bei korupciją kalba ir visai skirtinga Nigel Williams pjesė „Liaudies šokiai“ (Country Dancing). Mažojije Karališkos Šekspyro trupės (Royal Shakespeare Company) scenoje matome dvi Anglijas: tradicinę, priešindustrinę, kurios kultūrą išreiškia liaudies dainos bei šokiai, ir naują, gamybinę pramonės sukurtą Angliją, kurioje jiems nebėra vietos. Autoriaus priešai – miestas, modernizacija, kapitalizmas. Pasinaudodamas trumpu epizodu iš angli tautosakininko Cecil Sharp gyvenimo, autorius mėgina kamerineje scenoje kelti didelių klausimus.

Williams'o pjesė siejasi su labai įdomiu pastarųjų metų sąjūdžiu – spontanišku liaudies dainų ir ypač šokių atgimimu Britanijoje. Pjesės idėjos paimtos iš utopinio socializmo ideologijos ir iš Anglijos romantinių autorių. Jos fone skamba poeto William Blake balsas, pasmerkiantis „tamsius, šėtoniškus fabrikus“ ir šaukiantis: „Pastatykite Jeruzalę/Anglijos žalią, maloniją žemę“. Giliau isiklausę į šią kuklią pjesę, prisiminsime ir daugelio lietuvių rašytojų eleginį skundą, Vilniuje, kaip ir Londone, apraudentį žemdirbių kultūros, folklorinio žmogaus, sakralinio santykio su

gamta pradingimą. Tikrai lietuvių skunde nėra utopinio socializmo motyvo – nuo tokios utopijos iliuzijų lietuviams, kaip ir visus Rytų-Vidurio europiečius, išgydė patirtis.

Kas priveda genialų mokslininką prie savizudybės? – klausia Londone jau antrus metus einanti Hugh Whitmore pjesė „Kodo išaiškinimas“ (Breaking the Code). Britų matematikas Alan Turing buvo kompiuterių pionierius, Winston'o Churchill'o bičiulis. Antrojo pasaulinio karo metu padėjęs išaiškinti nacių „Enigmos“ kodą ir tuomi reikšmingai prisidėjęs prie Vokietijos nugalėjimo. Ar jis, visuomenės taisyklių nepaisantis homoseksualas, buvo archaiškų įstatymų, oficialios korupcijos auka? O gal ji mirčiai pasmerkė jo paties vizija – grynos formos, nuo kūno ir medžiagos nepriklausomos logikos, matematikai paklusnaus gyvenimo siekimas?

Aktorius Derek Jacobi, vaidinęs pagrindinį vaidmenį Jono Jurašo Broadway pastatytoje Nikolajaus Erdmano pjesėje „Savižuda“, sukuria sudėtingą ir patrauklų Turingo portretą, nuo žalių aplamai visokio lietuviško labo, iš dalies skirto komercinei apyvartai. Klientų netrūko.

Užsukęs į kitą kambarį, susidūriau su Kęstučio Mikėno glazūrotu porceliano vazų – vazelių imperija. Tie laibakakliai, melsvai tvaskantys indai sukurti pagal vienos dinastijos herbą, kurį pavadina rutuliu. Taip ir norisi tokį estetišką kamuolį, atsargiai paėmus už kaklelio, sviesti į žydrą erdvę, kaip dovaną skraidantiems satelitams.

Kaimyniniame būste pamaciau devynias dešimties perkopusį Joną Andrašūną, ilgametį šiu parodų ažuolą, ne sėdintį, bet pakiliai ošiantį savo ryškiaspalvių peizažų draugijoje. Tai gan tiesmukos kompozicijos, bet aiškiai parodančios mums mielo gamtovaizdžio elementus: pievą, dangų, debesėlį, kelią, upokšni ar ežerą, o ypač medžius... O kas gi nemegsta medžių...?

Kituose kambariuose radau Paskevičių šeimos tapybą. Sakau šeimos, nes su vienu dideliu pasteliniu paveikslu „Šokis“ (lietuviškas) pasirodė ir jų dukterė Alya, šiame darbe gan gabiai pagaudama judesi.

Turbūt niekas per daug nesuklys pavadinęs Onos Dokalskaitės-Paskevičienės tapybą

apie matematiką ir filosofiją, paprastai užmigdo žiūrovus; „Kodo išaiškinimas“ pažadina mūsų jausmus.

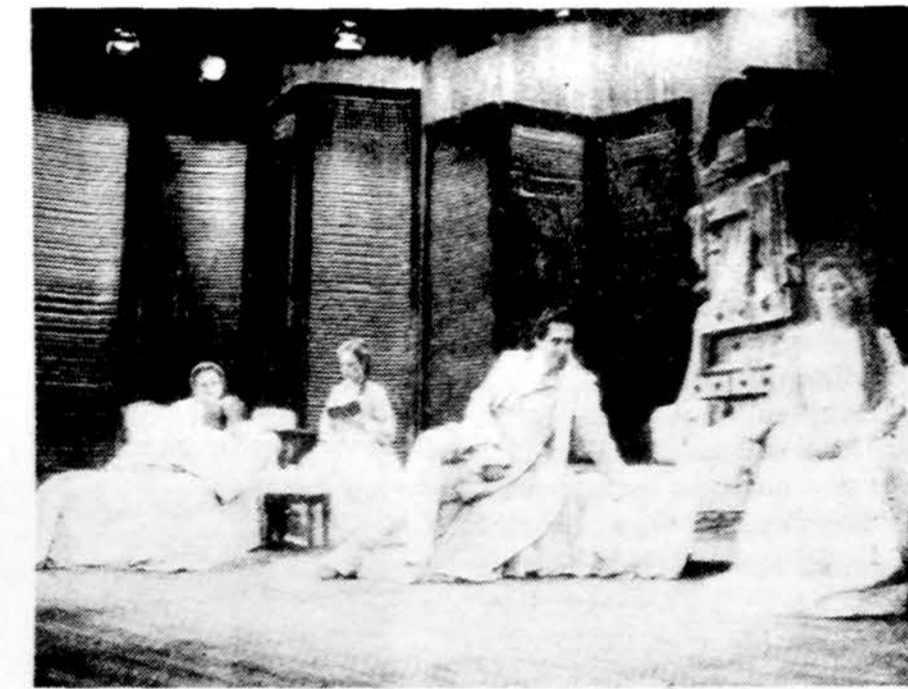
Populiariausias „miuziklas“ Londone šiandien yra Victor Hugo romano *Vargdieniai* inscenizacija. Iš prancūzų literatūros pasiskolinta ir populiariausia pjesė – angli dramaturgo Christopher Hampton scenai pritaikytas Choderlos de Laclous 18-to šimtmečio romanas „Pavojingi ryšiai“ – *Les Liaisons Dangereuses*. Pjesės scenovaizdis ribojasi buduaru, bet jo ribose, revoliucijos išvakarėse, atsiveria prancūzų „senojo režimo“ pasaulis. Aristokratų rafinuoti seksualiniai žaidimai virsta blogio apeigomis. Gėris pasirodo esąs nepaprastai trapus, lengvai pažeidžiamas, bet savaip triumfoja mirtyje. Tokiame pasaulyje, kur dorovinė korupcija yra virtusi mada ir taisykle, tikra meilė ir dorovė yra „nenormalūs“ išskrypimai. (Ar Juozas Grušas skaitė šį romaną prieš rašydamas savo „Meilė, džiaza ir vėlnia“?) Nemoralumu apkaltinta Laclous knyga ir iš jos išsunkta pjesė turi labai moralų branduolį.

„Pavojingųjų ryšių“ spektaklis taip pat rodo, koks pavojingas teatro menas ir kaip lengva paslysti ant scenos lentu. Aktoriai, o retkarčiais ir pats romano inscenizotojas, neiškenčia nepasidavę pagundai ir ima ieškoti pigių efektų. Stilingas blogio menuetas kartais slysteli į farsiškus judesius. Dažnas žiūrovas duodasi vulgariai linksminamas ar dirginamas – juk ir mes, kaip tie 18-to šimtmečio ari-

stokratai, gyvename nesibaigiančiame sekso festivalyje. Tačiau ta iliuzija netrukus išsisklaido. Ir paviršutiniškas žiūrovas pajunta veikalo rimtį; per paskutiniąsias penkiolika minučių salėje visiška tyla.

Koksai skirtingas pasaulis pasitinka mus „Undinės“ (Mermaid) teatre! Karališkoji Šekspyro trupė čia rodo mažiau žinomu angli 16-to ir 17-to šimtmečio dramaturgų seriją. Vienas jų, Šekspyro bendralaikis Thomas Heywood, parašė apie 200 komercinių pjesių, kurios nėra nei poezijos, nei sudėtingų charakterių. Ar tokias pjeses verta kelti iš numirusių? „Vargdienių“ režisierius Trevor Nunn į šį klausimą atsako teigiamai. Jisai su tokia scenine vaizduote ir meile įkūnija Heywood'o melodramą „Gražioji vakarietė“ („The Fair Maid of the West“), kad šis spektaklis virsta teatre puota ir iššaukia nepaprastą žiūrovų entuziazmą. Imperiją neseniai praradusios Anglijos peliečiai scenoje mato savo tėvyninius, dar tik pradėdantius tą imperiją kurti. Jie grubūs ir naivūs, iš aukšto žiūri į „godžius ispanus ir barbariškus turkus“, jų nuširdus patriotizmas dažnai išskrypta į reksmingą šovinizmą, bet kokia energija trykšta iš jų, su koku pasitikėjimu jie žvelgia į ateitį! Kokios egzotiškos šiaandienos britų žiūrovui turi atrodyti jų savybės – ištikimybė, religingumas, dosnumas. Tie 350-ties metų amžiaus veikėjai, ano meto angli miesčionijos atstovai, yra patrauklesni už Ayckbourn'o pjesių charakterius.

Kokia Anglijos ateitis? – klausia rinkiminių debatų dalyviai. Naujausias herojinis angli istorijos epizodas – Antrasis pasaulinis karas – jau yra pavirtęs „teatrinium“ muziejumi.

Scenos iš „Les Liaisons Dangereuses“ – Christopher Hampton pjesės pagal Choderlos de Laclous romaną.

Londone, prie Westminsterio katedros, galima aplankyti poeminį „Karo meto kabinetą“, iš kurio Churchill'is vadovavo Anglijos gynybai. Londono scenose žiūrovas randa ne tik atvangos bei estetinio pasiten-

kinimo, bet ir susitinka su savo praeitimi, žvelgia į savo kolektyvinio likimo veidrodžius. Tokio teatro siekia ir kai kurie lietuvių dramaturgai bei režisieriai.

Algirdas Landsbergis

Tradicinės dienos parodoje Los Angeles

Los Angeles metinė Lietuvių diena (VI.21) siemet, kad ir siauresniu mastu, sutelkė keletą įvairaus žanro dailės parodų parapijos mokyklos patalpose.

Didelio dėmesio susilaukė tautodailės eksponatų kambarys, kuriame su savo margais kraiciais pasirodė audimo meistrė Julija Šlapelytė ir iš Brooklyno, N.Y., atvykusi Genė Popelienė. Čia galėjai nusipirkti bet kokio dydžio tautiška apvilktą lėlę ir pilną tautiška rūbą be lėlės, taip pat gražiausių juostų, audinių, gintarinių papuošalų, medžio drožinių, aplamai visokio lietuviško labo, iš dalies skirto komercinei apyvartai. Klientų netrūko.

Užsukęs į kitą kambarį, susidūriau su Kęstučio Mikėno glazūrotu porceliano vazų – vazelių imperija. Tie laibakakliai, melsvai tvaskantys indai sukurti pagal vienos dinastijos herbą, kurį pavadina rutuliu. Taip ir norisi tokį estetišką kamuolį, atsargiai paėmus už kaklelio, sviesti į žydrą erdvę, kaip dovaną skraidantiems satelitams.

Kaimyniniame būste pamaciau devynias dešimties perkopusį Joną Andrašūną, ilgametį šiu parodų ažuolą, ne sėdintį, bet pakiliai ošiantį savo ryškiaspalvių peizažų draugijoje. Tai gan tiesmukos kompozicijos, bet aiškiai parodančios mums mielo gamtovaizdžio elementus: pievą, dangų, debesėlį, kelią, upokšni ar ežerą, o ypač medžius... O kas gi nemegsta medžių...?

Kituose kambariuose radau Paskevičių šeimos tapybą. Sakau šeimos, nes su vienu dideliu pasteliniu paveikslu „Šokis“ (lietuviškas) pasirodė ir jų dukterė Alya, šiame darbe gan gabiai pagaudama judesi.

Turbūt niekas per daug nesuklys pavadinęs Onos Dokalskaitės-Paskevičienės tapybą

dekoratyviai impresionistine. Taip – ji artima šiai pakrapiai, būtent – spalvų giliu pojūčiu bei skoninga jų derme. Dailininkė ne tiek analizuoja gamtą, kiek jautriai perteikia aplinkos džiugias, šviesias realijas. Pavyzdžiui: mergaitė ant žirgo, kvapnių alvų puokštė, svetainės stalo apyvoką su veidrodžiu... Itin patrauklios yra jos figūrinės kompozicijos: Sadutė šokančios mergaitės, ar parke praeinanti moteris su šuniuku ir senyvu vyru fone, ar tas melomaniškas patosas operos artistų veidų išraiškose. Lakus piešinys, potėpių, spalvų bei pavidalų darnumas apsaugoja jos kūrybą nuo tykojančio saldaus saloninio banalumo, nūdien neretai pasireiškiančio tokio pobūdžio dekoratyvine tapyboje.

Mykolo Paskevičiaus drobėse, aliejumi ir akrilika nutapytose, regime ekspresyvią braižą. Dominuoja tamsios spalvos, drama, gyvenimo metaforiška interpretacija. Man regis,

paveikslai su grafišku taupumu atlikti kur kas įspūdingiau už tuos su pilna niūra tapybine danga („Smuikininkas“, „Vakarietė“). Dostojevskiškos mintys pinasi, žiūrint į paslaptinę, pusiau abstrakčią „Pastogę“ ar į tą susimąsčiusį, keista „Paukštininką“. Keli eskizai skirti Nukryžiuotojo temai. Realistiškai išbaigtas „Kristaus“ veidas sukelia įvairių teologinių klausimų.

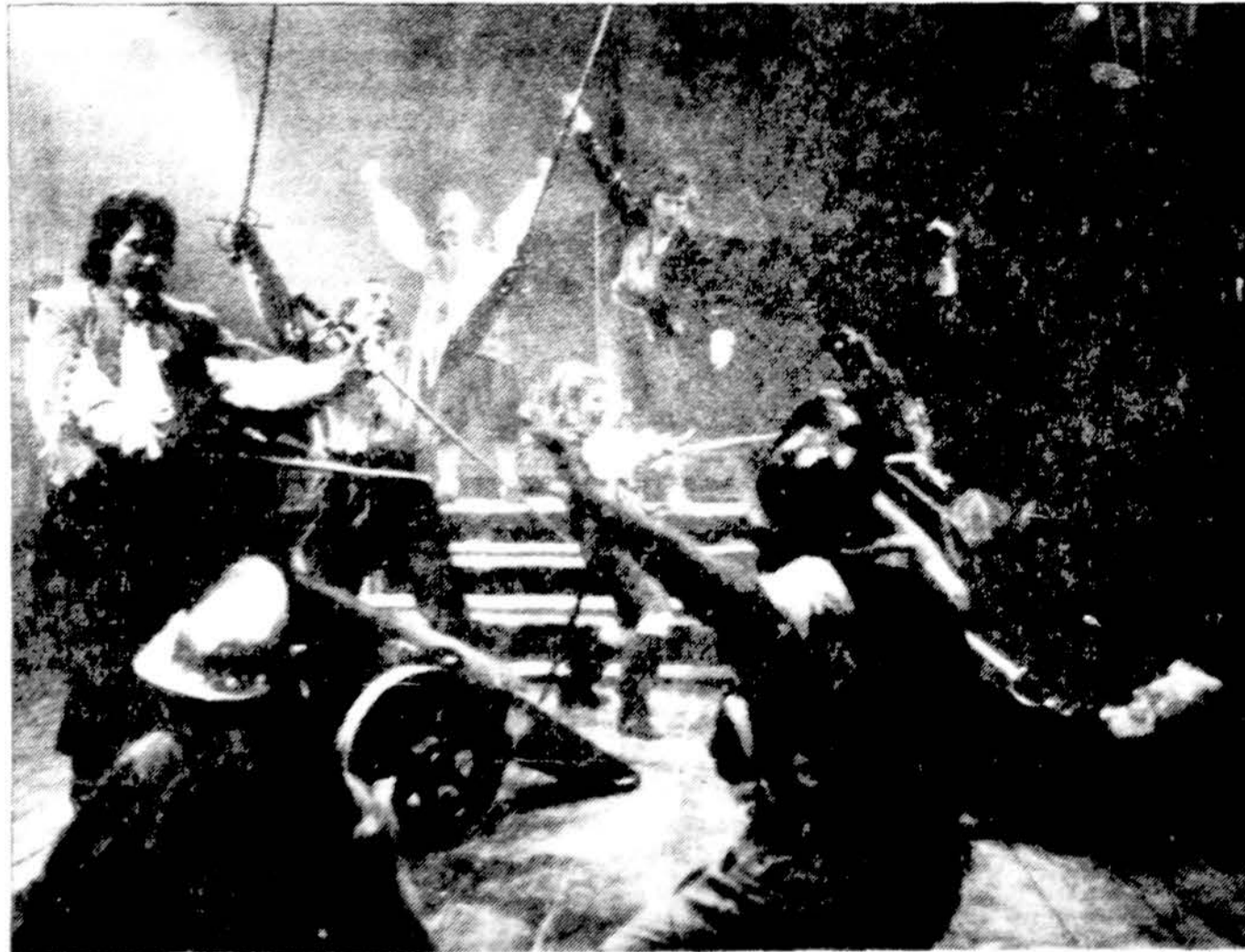
Baigiant šį reportažą, irgi dingteli klausimas: kodėl kai kurie rimti dailininkai bent su keliais kūriniais nepasirodo šioje suelktinėje parodoje? Gal atbaido mokyklos klasių aplinka? O gal prisibijo mėgėjų konkurencijos, nes tokiu atveju meniškesni ir, žinoma, žymiai brangesni paveikslai yra apeinami su nepasitikėjimu? Vienai ar kitaip, tradicinė Lietuvių diena be visiškai dailininkų dalyvavimo būtų daug skurdesnė.

Pr. V.

NAUJI LEIDINIAI

• FILATELISTŲ DRAUGIJOS „LIETUVA“ BIULETENIS Nr. 1-202 (1987). Leidžiamas tris kartus per metus. Paruošė spaudai J. Adomėnas ir A. Beleska. Biuletene gauna visi draugijos nariai ir prenumeratoriai, sumokėję 5 dol. metinį mokestį. Išdinko adresas: Alex Zakas, 5723 South Merrimac Avenue, Chicago, IL 60638.

Prisimenama draugijos garbės narė Kristina Arsonaitė-Grininė. Jonas Variakojis svarsto Lietuvos krikšto sukaktį. J. Adomėnas rašo apie Lithpex VIII parodą, kuri įvyko Toronte balandžio pradžioje. A. Bernotas duoda žinias apie filateliją skyritėje „Kas nauja pas mus ir kairynus“. Idomiai atrodo keli puslapiai voku, kurie išleisti sukaktims paminėti – ju tarpe ir kiriliskom raidėm vokas kompozitoriaus Stasio Šimkaus šimtajam gimtadieniui bei Toronto Lietuvių filatelistų draugijos Lithpex VIII proga išleisti du vokai Jogailos Lietuvos krikšto 600 metų sukaktį paminėti. Taip pat įdomus straipsnis perspausdintas iš *Naujo žodžio* 1929.1.15. numerio, kuriame minima Lietuvos pašto dešimties metų sukaktis. Biuletene baigiamas dviem lietuvių filatelistų laiškais iš Brazilijos ir Urugvajaus.

Kautynių scena iš Thomas Heywood „The Fair Maid of the West“ spektaklio Londone.

Scenos iš Thomas Heywood „The Fair Maid of the West“ spektaklio Mermaid teatre: (kairėje) Sean Bean (Spencer) ir Paul Greenwood (Goodlack); (dešinėje) Brian Lawson (Budelis) ir Sean Bean (Spencer).